

Beste bizimodutako langileak modu ortan pasatuko balira, elirake ikusiko ainbezte eskale, geienak lanean baino alperkerian eta gastatzen obeto dakitenak; izango balira baserrietako jendea bezela gutsi izanda ere, gutsiakin pasatzen diranak, beste modura egongo lirake erriak. Onradua da lur-lana eta nekazariak guztiz prestuak. Datoztela au ondo ikusi nai dutenak gure mendietako baserri-etsetara; eta aitortu biarko dute, leku guztietan prestuak badira ere dirala geiago Euskalerrikoak.

Bizi bedi bada nekazaritza eta nekazariak ongi bizi bitez... Zimaurtu zazute ondo Jaungoikoak eman da daukazuten euskera-landara eder ori, frutu ugariak artu dezazuten.

Agur bada nekazaritza eta nekazariak, agur.

VENTURA L. TA URAIN.

URKIOLAKO IGARLEA

(Guen.)

V

ETORKIZUNA

«Eguzkiaren azpian dantzari asko dira, esan eban Urnietarrak erdiratueran. Neronek egingo det naiz aureskua, naiz Bizkai-dantza, naiz ezpata-dantza; eta dirurik baldin badago, atera *señalea*.»

Aureskulariak taup taup eukan biotza, ankaak dart dart, begiak zabal zabalik, baina, biotzeko zauskadaren bat ikusi nairik legez, aurreko gauzarik ikusi ezinik.

Urnietarrak esaniko berbaak entzun ebazanean, lau arnasatan iru berba onek urten eutsen: *¿Dirurik euki ez?*

Beragaz batera beste berrogei gitsienez asi zirean deadarrez. Auresku-tokian bertan sartu zirean, uiolurak legez, gizon da emakuma, zaar da gazte, guztietariko lagunak.

Ango moltsoa, ta lazkea, ta nastea, ta zaparradea iruditu al izateko, nai-ta-nai-ekoa da arrautzak iribiaten dagoan atso bat, edo bol bol bol dirakian lapiko edo eltze andi bat gogoratutea.

Orduan bere arteratu zirean Piela ta Abadeak *¿baina, nok an ezer entzun? ¿Nok inor ezautu? Igon eben urki-adarretara amalau urte inguruko mutil bardingoak, ta goizaldean tñoriak legez—batak esan, da besteak barre—iarden.*

Eldu zirean onako baten inguru ataraše Peru ta Maria ta Antontšu. Umeak, ikusi ebazanean urki-adarretan dingilizka egozan mutilak, berak bere araše ioan nai ebalda esan eban. Peruk orduan «Laztantšu, esan eutsan: itzat geure besoak dozak adarrik onenak. Ator ona.» Au esanaz oratu eutsan kaltzerpetik; eta Mariak eta berak eusten eutsela, beren sorbaldan

iezarri eraginaz, «Ikusi ondo ta esan guri bere zer dagoan.

—«¡Eeeene! asi zan Antontšu: odoletan dago bat suretati. ¡Eeeene! makilada bat artu deu buru buruen. Aiko an goizeko Abadea. Amama: atsoak bere alkar ioten dabilz.»

Peruk orduan albokoai itandu eutsen zegaitik iarden arek burruka; eta egia iakin ebanean, urren zan otzara bat bekoz gora ipini ta beren ganeratuaz, asi zan agura gaisoa berba egin nairik, esku batean kapelea ta bestean tñartesa ebazala. Uste uste barik otzareak oben egin eban, da Peru gizagaisoa dangino ta auspaz lurrera iausi zan.

Urki-adarretako mutilak au ikusi ebanean, igesi doan baten gizan, arin aringa iatzi, ta Peru inguratuta ioan zirean; eta lazkan ebilzan gizon-piloak, zer egoan ikustearren, euren aldraak meaztu ebezan.

Peruk buruko arina baino besterik ezeban izan, da biren artean zutundu ebanean, negarra begietan ebalda, berba gomutagarri onek esan eutsezan ingurukoai:

1. «Gizonak *¿Zer da au? ¿Zer dala-ta diarduzue makilaka alkar austen? ¿Zer dozue, olanik asarraturik egoteko?*

2. *¿Ama baten semeak zaree? ¿Sanetan erbesteko odola sartu iatzue?*

3. Gazteak: entzun ilteko dagoan agura euskaldun, maite zauezan oni. Egi utsak urtengo dau nire aoti.

4. Zuen arerioa edo etsaia beste alde orretan dago; Gorbea baino arago bizi da.

5. Egunen baten etorriko da erdalduna geure artera: aše izango da gure arerioa.

6. Adiskideak, erritarrak, anajeak: alkar maite izan eizue. Gure Erri maite au, ezurteko (1) sagarren antzera, arrak iota dago.

7. Iaungoikoan ordezeko Buru bi daukaguz bizkaitarrak: Erroman bata, bestea gaur Erdalerrian.

8. Gure artean ezedodago berentzako emaztegei duinik, Erdalerrira ioan da ezkondutera-ta.

9. Zuek bere, Gipuzkoako euskaldun anaje maitagarriok, Naparroako Errege euskalduna itñi ta Burubila erbestera ioan zaree.

10. Etorriko iakuz agintaritzat gure odolik-eztauketak.

11. Euren eztabaida ta gora-berakaitik, zuen semeak euren odol garbia ezerezagaitik isurtera ioan bear izango daue.

12. Gure ekandu ta oitura ederrak eguzki bagako loraak izango dira: zimelak, usaingaak ta eldu baino lenago igartuak.

13. Beste bizikera bat, beste ekandu batzuk mendu, edo eztitu, edo tñertatuko dabez gure Errian.

14. Gure berbeta gozo, bakar, zaar, santsu au beste berbetatñu nastau batzuk matasatu nai izango daue.

(1) Lurrak gitsi emoten dabene urteari, esaten iako ezurtea.

15. ¡Ardi gaisoa! Azerikumai bularra emon bear izango dautsek.
16. Tšakurren zaunkatzat entzunak izango dira gure esakeraak.
17. Eliza askotatik atarako daue, Iaungoikoan kontrakoa bailitzan, Iaungoikoak gizonai emondako euskera garbi, erru-bagea.
18. Guraso zaarrai suin-erran lotsa galdukoak lege, erbesteko berbetaak ikastetšeetako ateak itšiko dautsez gureari; ta tšakurren aurretik basakatua ibiltan dan antzera, basorik baso ibiliko da euskerea.
19. Eztau inok esan al izango beren Errian bizi danik.
20. Ikastetšeetan bizi nai izango dau ta irri egin-go dautse erdaldunak, irri euskaldunak eurak, irri euskaldunen Aita-ordeak.
21. Gurasoak: asizuez maiterik zeuen semeak.
22. ¿Zetarako? Urrunetara eroanda alperreria ta dongakeria ikasi daien, da onantzean ezāutu eztaizuezan, da ezautu etzaiezan.
23. Erein gogoz artoa ta garia; sartu arduñaz lurrean zugatz-landara emokorrak.
24. ¿Zetarako? Erbesteko patariak etorri ta irun-tsi daizuezan.
25. Gorde ondo, ta Elizako ke zuriz usainduizuez zeuen asabakandiko oitura ta izkune maitagarriak.
26. ¿Zetarako? Erdalerritarak euren gogo iluna zeuen ekanduak ilten argitu daien.
27. Pilotu pilotu, basoartean izerdian izerdiz eginiko ondasunak; eta zeuen etšaguntzakaz batera eroan eizuez ibai-ondoetara uriak egiteko.
28. ¿Zetarako? Euretatik arrotzak erbesteko basamortuetara bultzaka bultzaka bota zaiezan, edo zeuen odol len garbia moroenaz nasta daizuen.
29. Gazteak: larogei urteko bizitza-goienera eldu dan aguratšu onek, igaroriko zelaian dakusazan atseginak baino atsakaba geiago dakusaz etorkizunekoa.
30. Euskalerriak, tšakur emeak lege, enda asko-tako umeak egingo dauz.
31. Legeak, erbestea ondatuta gero, Erri au ondatutera ekarririkoak izango dira.
32. Euskereak, bularretik dagoan emakuma erkin, zurbil, makar, gaisoki, mengel, laru, makal, argal argal bat irudi izango dau.
33. Laztantšu: ator ona, aingerutšu ori. Begiratu zerura.
34. Iaungoikoak, mendebalari putz eraginda, ekatš ondagarriren bat bialduten dauskunean, artu egin bear izaten dogu, atzera ezin bota izaten dalako.
35. Zerutiko naibage ta atsakabai arpegi ezin emon leioe; biotza emon bear iake, bertan barruan naikari ta atsegin biurtu daitezcan.
36. Baia zerutikoak ezarren, lurrean erneriko zorigatšak ostikopetu leikez.
37. Atzo erakutsi neuazan mendi orrek, eta Aizkorri, ta Oiz, da Urbasa, ta beste geure geure orrek,

laztantšu neurea, etšeko tšaltšua baizen maite izan eizak.

38. Euskaldunak. ¿Eta zuek alkar makilatu ta gorrotau ta il?

39. Bide batetik etorriak zaree, eguzki-bidetik; eta seiaska edo kuma baten asiak.

40. Odol bat daukazue, berbeta bat, Erri bat, Ama bat. Bera maite badozue, alkar maite izan eizue.

41. Zuen arerioa izango dana, mendi orren atzean bizi da.

42. Banoa ni neure gurasoen azurrakaz neureak bat egitera.

43. Zuen azurrak lurperatu daitezanean, eztaitezala gureak euren igeska asi. Agur.»

Berba onek entzueran, lenengotan irri-barrezka batzuk egonarren, geienak begi bustiakaz ikusi eben Peru igarlea, Antontšu ta Mariagaz urrunduten.

ESAKUNEAK

Buruko andia ta iate urria.

Gran tocado y menguado comer.

Grande toilette et maigre dîner.

Burukoa-gaitik, daukenak bere, gaur *tokea* edo *moñua* sarriago esaten dabe.

* * *

Zagokez isilik ta entzun eztaizu geiztorik.

Callando estareis y mal no oireis.

Gardez votre langue et vos oreilles ne seront point blessées.

Gaur *zagokez*-ek daukan *ke* ori, Lapurdi-aldean oituten da, baina gure artean ez. Bakar bakarrik al izatea adierazoteko noizik noizera oituten da. *Zagokez* da *egon al zara*, *egon zaitez*, *al zagoz*, *egon zaitezke* bardinak dira.

Geizto edo *gaizto* irakurten da liburu onetan beti *tsar*-en ordez.

Gaur entzuten eztirean aditz (verbo) batzuk daukaz liburu onek. *Il aie*, te matarán. *Il daie*, lo matarán.

Esakune au ta arako *aotik urtenak*, *aoan sartu*, antzekoak dira.

* * *

Kantari geiztoak oinon.

El mal cantor porfia.

Le mauvais chanteur n'a jamais fini de chanter.

Gaur bere, asko ezarren, esaten dira *oñon* edo *oinon*, ta *oinotea*. Bilbo-ondoan entzuten da. Añibarrok *Lora-sortan* dakar.

* * *

Zelan baista oiala, alakoa mendela.

Cual es el paño, tal es el orillo.

Tel est le drap, telle est la lisière.

Baista zer dan eztakigu. *Zelanbaist* edo *zelanbaista* esaten dabe batzuk *zelanbait* esateko; *zelanbaistekoa* ta *zelanbaistean*, *zelanbaitakoa* ta *zelanbait*-en ordez.

* * *